

Kennisplatform

ElektroMagnetische Velden

RIVM | TNO | KEMA
AGENTSCHAP TELECOM | DE GGD'EN
ZONMW

Agenda

Vierde Klankbordgroep EMV

Datum: 20 januari 2010   **Aantal bladzijden:** 3
Tijd: 10.00 – 15.00 uur   **Bijlagen:** 3
Referentie: KBG 04
Locatie: Nieuwe Raadszaal, Stadhuis, Markt 1, 's-Hertogenbosch
(Routebeschrijving is bijgevoegd.)

Voorzitter: A.G.J.M. (Ton) Rombouts, Voorzitter van het Kennisplatform EMV en
Burgemeester van 's-Hertogenbosch.

10.00 – 10.10

Welkom door A.G.J.M. (Ton) Rombouts.

10.10 – 10.30

1. Introductie - Stand van Zaken

Per onderdeel is er kort tijd voor de klankbordgroepleden om verduidelijkende vragen te stellen

- **Kennisplatform EMV,**

R.M. (Ronald) van der Graaf, algemeen secretaris Kennisplatform

- **Onderzoeksprogramma ZonMw**

E.W (Eric) Roubos, Voorzitter van de Programmacommissie van het door ZonMw beheerde onderzoeksprogramma Elektromagnetische velden en Gezondheid

10.30 – 11.15

2. Elektrogevoeligheid

H. (Hugo) Schooneveld, Voorzitter Stichting EHS

Schooneveld zal vanuit zijn ervaring een toelichting geven op het voorkomen, de aard en de ernst van de gezondheidsklachten. Ingegaan zal worden op hoe de samenleving tegen EHS aankijkt en hoe mensen met EHS zo goed mogelijk kunnen worden geholpen. Bijzondere aandacht zal hij vragen voor:

- het via wetenschappelijk onderzoek in beeld brengen van de Nederlandse situatie rekening houdend met de informatie die EHS en andere organisaties hebben;
- openstaande wetenschappelijke vragen en hoe kunnen die worden onderzocht;
- het technisch beschrijven en vervolgens communiceren over de maatregelen die beschikbaar zijn om de blootstelling te verlagen;
- hoe mensen die hulp zoeken actief kunnen worden ondersteund.

U wordt verzocht om ter voorbereiding op de bijeenkomst uw (voorlopige) ideeën en vragen bij deze aandachtspunten te zenden aan info-emv@kennisplatform.nl.

[Ter Informatie: Het op 17 december 2009 door het Kennisplatform uitgebrachte kennisbericht over elektrogevoeligheid is bijgevoegd.]

11.15 – 11.30

Koffietijd

11.30 – 12.15

3. Lichamelijk onverklaarde klachten in de Medische praktijk

M. (Rien)Vermeulen, neuroloog AMC, zal vanuit de medische invalshoek ingaan op hulpverlening aan mensen met klachten die medisch niet of onvoldoende verklaard kunnen worden.

Gedacht kan worden aan vragen als: Zijn alle klachten aantoonbaar? Wat als de klachten kunnen worden aangetoond maar deze niet of onvoldoende kunnen worden verklaard? Wat wordt bedoeld met niet of onvoldoende verklaard? Wat betekent het voor arts en patiënt dat de klachten niet kunnen worden verklaard? Betekent onverklaard ook ongeholpen? Hoe kunnen mensen met gezondheidsklachten worden geholpen? Waarom een medische richtlijn voor Somatisch Onvoldoende verklaarde Lichamelijke Klachten (de concept richtlijn is vinden op <http://medischcontact.artsennet.nl/Dossiers/SOLK.htm>).

U wordt verzocht om ter voorbereiding op de bijeenkomst een voorlopige reactie op de volgende vragen te zenden aan info-emv@kennisplatform.nl:

- Hoe ziet u het samenbrengen van de verschillende onvoldoende verklaarde klachten?
- Zijn er naar uw gevoel met betrekking tot hulp bij gezondheidsklachten die aan EMV worden toegeschreven aspecten die bijzondere aandacht verdienen?
- Wordt bij het behandelen van onverklaarde klachten de algemene gedachte van “voorkomen is beter dan genezen” vergeten?

12.15 – 13.00

Lunchpauze

13.00 – 14.00

4. Omgaan met onzekerheden

J.P. (Jeroen) van der Sluijs van het Copernicusinstituut, Universiteit Utrecht.

Wat maakt een onzekerheid relevant voor de maatschappij en hoe gaat de maatschappij om met relevante onzekerheden? Dat staat centraal in dit gesprek. In de inleiding zal Jeroen van der Sluijs ingaan op verschillende vormen van wetenschappelijke onzekerheden.

Onzekerheden die kunnen voorkomen in relatie tot oorzaken, blootstelling, gezondheidseffecten en de effectiviteit van maatregelen. Wat zijn relevante onzekerheden/ Wat is de betekenis van de onzekerheid voor de feitelijke schadelijkheid?

Daarnaast zal worden bediscussieerd hoe de maatschappij om kan gaan met de onzekerheden: risicobeperkende maatregelen waaronder zogenaamde “geen spijt maatregelen”.

Als achtergrondinformatie is bijgevoegd hoofdstuk 16 “twelve late lessons” uit het rapport van het Europese Milieu Agentschap “late lessons from early warnings: the precautionary principle 1896–2000”.

(Volledig rapport www.eea.europa.eu/publications/environmental_issue_report_2001_22)

U wordt verzocht om ter voorbereiding op de bijeenkomst een voorlopige reactie op de volgende vragen te zenden aan info-emv@kennisplatform.nl:

- a. wat zijn naar uw gevoel de belangrijke onzekerheden tav EMV?
- b. ziet u "geen spijt maatregelen" bij de door u genoemde onzekerheden, zo ja welke?
- c. wanneer is het naar uw gevoel gerechtvaardigd maatregelen te nemen die verder gaan dan "geen spijt"?

14.00 – 14.45

5. De Klankbordgroep EMV en signalen uit de samenleving en wetenschap

- rondvraag over ontwikkelingen en verwachtingen over EMV en de klankbordgroep
- discussie over de toekomst en invulling van komende klankbordgroepvergaderingen.

Aangemeld zijn korte bijdragen van:

- H. (Henk) Wever van STOP-UMTS, zal een korte presentatie verzorgen over recente juridische en maatschappelijke ontwikkelingen.
- A. (Arnold) van Ardenne Voorzitter URSI Nederland, geeft een reflectie over wetenschappelijke kaders en EMV.

14.45 – 15.00

6. Rondvraag en vervolgspraken

- Rondvraag
- Vervolgspraken
- Sluiting

15.00 – 16.00

Afsluitende borrel